YANGI O‘ZBEKISTONDA IJTIMOIY HIMOYA SIYOSATINING MOHIYATI

Mamatqobilov Tursunmurod Doniyorovich

O`zbekiston davlat jahon tillari universiteti,
dotsent, siyosiy fanlar nomzodi
https://doi.org/10.5281/zenodo.18978580

ANNOTATSIYA

Maqolada Yangi O‘zbekistonda olib borilayotgan barcha islohotlarning asl maqsadi insonga munosib turmush sharoitlarini vujudga keltirishning ijtimoiy-ma’naviy ahamiyati hamda umuminsoniy qadriyatlar haqida fikr bildiriladi

KALIT SO‘ZLAR

Bozor munosabatlari, ijtimoiy himoya, vatanparvarlik, barqarorlik, ma’naviyat, umuminsoniy qadriyatlar, ajdodlar merosi, tarixiy an’analar, hamkorlik

СУТЬ И ЗНАЧИМОСТЬ ПОЛИТИКИ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ

Маматкобилов Турсунмурод Дониерович

Узбекский государственный университет мировых языков,
доцент, к. полит. н.

АННОТАЦИЯ

В статье высказывается мнение о социально-духовной значимости создания достойных условий жизни человека, а также общечеловеческих ценностей как истинной цели всех реформ, проводимых в Новом Узбекистане.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

рыночные отношения, социальная защита, патриотизм, стабильность, духовность, общечеловеческие ценности, наследие предков, исторические традиции, сотрудничество.

THE IMPORTANCE OF THE SOCIAL PROTECTION POLICY IN NEW UZBEKISTAN

Mamatkobilov Tursunmurod Doniyorovich

Uzbek State University of World Languages,
associate professor, PhD in Political Science

ABSTRACT

The social and spiritual significance of establishing decent living conditions for a person, and universal human values are emphasized in the article, and are identified as the true goal of all reforms being conducted in New Uzbekistan.

KEYWORDS

market relations, social protection, patriotism, stability, spirituality, universal human values, ancestral heritage, historical traditions, cooperation.

O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan so‘ng markazlashgan rejaviy xo‘jalik tartibotlaridan ijtimoiy yo‘naltirilgan bozor iqtisodiyotiga o‘tish jarayonida aholining ijtimoiy himoyasini ta’minlash davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylandi. Binobarin, mamlakatda o‘tkazilayotgan barcha islohotlarning asl maqsadi insonga munosib turmush sharoitlarini vujudga keltirishdan iborat edi. Bugun ham Yangi O‘zbekiston sharoitida Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan ishlab chiqilgan va taraqqiyotimizni belgilab berayotgan strategiya tamoyillarining muhim bir yo‘nalishi adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

“E’tibor qiling, bu yil ijtimoiy sohaga eng ko‘p - 134 trillion so‘m mablag‘ ajratildi. Bu – 2016-yilga solishtirganda 5,6 barobar ziyod demakdir. Konstitutsiyamizda belgilangan **O‘zbekiston – ijtimoiy davlat** degan qoidaning amaliy hayotimizdagi tasdig‘ini birgina ana shu misolda ham yaqqol ko‘rish mumkin”[1]. (Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 22-dekabrdagi Respublika Ma’naviyat va ma’rifat kengashining kengaytirilgan majlisidagi “Ma’naviyat hayotimizda yangi kuch, yangi harakatga aylanishi kerak” nutqi. “Xalq so‘zi” gazetasi, 2022-yil 23-dekabr).

Yangi O‘zbekiston hukumati tomonidan 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida Prezidentning 2022-yil 28-yanvardagi Farmoniga muvofiq yettita yo‘nalish belgilab olindi. Mazkur strategiyaning to‘rtinchi yo‘nalishi - “**Adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish”** asosida bozor munosabatlari sharoitida aholini ijtimoiy himoyalash yuzasidan zarur choralar belgilangan. Bu choralar natijasida odamlarning turmush darajasi keskin pasayib ketishining oldi olinib, mamlakatda osoyishtalik va barqarorlikni saqlashning asosiy omillari yaratilmoqda. Masalan, istiqlol yo‘lining dastlabki murakkab, iqtisodiy tanglik yillarida odamlarning turmush darajasini mo‘tadillashtirish maqsadida aholining ijtimoiy hayotini davlat yo‘li bilan boshqarishning ko‘pdan ko‘p usullari va uslublaridan foydalanildi. Jumladan, miqdori doimo o‘zgartirib turilgan ish haqi, pensiyalar, stipendiyalar, turli nafaqalar, kompensatsiya tarzidagi bevosita pul to‘lovlari, imtiyozlar va turli dotatsiyalar shaklidagi to‘lovlarni joriy qilish usullari keng qo‘llanildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti, Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo‘mondoni Shavkat Mirziyoyev aytganidek: “Albatta, bugun mamlakatimizda kambag‘allikni qisqartirish sohasida amalga oshirilayotgan ishlar bu boradagi dastlabki qadamlar hisoblanadi. Ijtimoiy, iqtisodiy, ma’rifiy-madaniy sohalardagi hamkorlik faoliyati hamda amalga oshirilayotgan ishlarning shaffofligini ta’minlash masalasi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalardan kelib chiqqan holda, 2030-yilgacha kambag‘allik darajasini 2,0 martaga kamaytirish, kelgusi o‘n yilda kambag‘al oilalardagi ishsizlarni tadbirkorlikka jalb etgan holda, 500 ming yangi ish joylarini tashkil etish, ishsizlik darajasini 2,0 marta qisqartirish, 2030-yilgacha kambag‘al oilalarni 600 mingta kvartiralar bilan imtiyozli asosda ta’minlash, uy sharoitlarini yaxshilash uchun imkoniyat yaratish, kambag‘al oilalardagi bolalarni maktabgacha tarbiyalash muassasalaridagi qamrovini 2020-yildagi 10 foizdan 2030-yilda 30 foizga ko‘paytirish, ta’lim, sog‘liqni saqlash va boshqa ijtimoiy sohalarda aholini, jumladan, kambag‘al oilalarni minimal iste’mol standartlarini davlat tomonidan to‘liq ta’minotini ta’minlash lozim” [2]. Shuning uchun ham hukumatimiz tomonidan qabul qilingan global muammolarga qarshi “O‘zbekiston – 2030” strategiyasida belgilangan dasturda mehnat bozori, bandlikni saqlash, aholining yordamga muhtoj qatlamlari himoyasiga taalluqli vositalar tilga olingan. Unga ko‘ra, ishsizlik darajasini ikki martagacha qisqartirish belgilanganligi alohida ahamiyat kasb etadi.

Yangi O‘zbekistonda olib borilayotgan barcha islohotlarning asl maqsadi insonga munosib turmush sharoitlarini vujudga keltirishdir. Mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab, ya’ni davlat iqtisodiy tanglik sharoitini boshdan kechirayotgan bir paytda O‘zbekistonda aholini ijtimoiy himoyalash tizimi tubdan o‘zgartirildi. Ijtimoiy ko‘mak berishning mutlaqo yangi, demokratik tamoyillariga asoslangan fuqarolik jamiyatining ilg‘or tizimi shakllantirildi. O‘tish davrida jamiyatdagi mulkning tengsizlik me’yorlarini adolatli muvofiqlashtirish mexanizmi yaratildi. Yangi O‘zbekiston sharoitida bu boradagi masalalar siyosatning birlamchi vazifasiga aylanib bormoqda.

Ushbu keng miqyosli, turmush va tafakkur tarzi bilan bog‘liq bo‘lgan jarayonni davlatning ijtimoiy himoya siyosati, aholining bozor munosabatlari sharoitida moddiy va ma’naviy himoya qilishning o‘ziga xos tamoyillari asosida o‘rganish nihoyatda muhimdir. Xususan,

- istiqlol davrida mamlakatimizda amalga oshirilgan aholini ijtimoiy himoya qilishga yo‘naltirilgan davlat siyosatining o‘ziga xos jihatlarini o‘rganish;

– davlat va nodavlat tashkilotlarning aholini ijtimoiy himoya qilishdagi roli va o‘rnini ilmiy-nazariy jihatdan o‘rganish;

– kuchli ijtimoiy muhofaza siyosati jamiyat ijtimoiy-siyosiy barqarorligining asosi ekanligini ilmiy nuqtai nazardan dalillash;

– ijtimoiy yo‘naltirilgan bozor munosabatlariga bosqichma-bosqich, evolyutsiya yo‘li bilan o‘tish nazariyasining asoslanishi va

amaliyotda muvaffaqiyatli qo‘llanilishini tadqiq etish;

– xalqaro tashkilotlar va jahon hamjamiyati bilan hamkorlik asosida aholi ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishning eng zamonaviy va ilg‘or tajribalarini mumkin qadar o‘rganish, tahlil etish va amaliy xulosalar chiqarishdan iborat.

Yangi O‘zbekistonda olib borilayotgan islohotlar jarayonida ijtimoiy himoya siyosatini amalga oshirish va takomillashtirish muammolari siyosiy fanlar nuqtai nazaridan teran ilmiy o‘rganilib, ijtimoiy muhofaza tizimining mamlakat siyosiy hayotida o‘ziga xos namoyon bo‘lishi tahlil etilgan. U quyidagi jihatlarda o‘z ifodasini topgan:

– bozor munosabatlariga o‘tish davrida aholining ijtimoiy himoyasi kafolatini ta’minlash omillarining O‘zbekistonga xos milliy xususiyatlari ochib berishda ko‘ringan;

– ijtimoiy himoya - siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikning garovi ekanligi ilmiy jihatdan o‘rganilgan;

– kuchli ijtimoiy siyosatga oid O‘zbekiston Respublikasi qonunlarining, Prezident farmonlari va hukumat qarorlarining mazmun-mohiyatini, amaliy ahamiyatliligini o‘rganish va ko‘rsatish siyosiy fan nuqtai nazaridan asoslangan;

– ijtimoiy muhofaza chora-tadbirlari va ulardagi bosqichlarning o‘zaro bog‘liqligi hamda maqsadli va davomiyligi tahlil etilgan;

– ko‘p bolali va kam ta’minlangan oilalarga moddiy va ma’naviy ko‘maklashuvda mahallalarning roli muhim ekanligi asoslab berilgan;

– ijtimoiy ta’minot tizimida pensiya ta’minoti va uning huquqiy-tashkiliy jihatlari, shuningdek, nafaqa to‘lovlari, konpensatsiya tarzidagi qo‘shimchalarning islohotlar jarayonida o‘zgarishi yoritilgan;

– ijtimoiy himoyalashda o‘zini o‘zi boshqarishning noyob milliy tizimi -mahallaning hamda nodavlat notijorat tashkilotlarning bu sohadagi mavjud muammolar va kamchiliklarni hal etishdagi o‘rnining ahamiyatli ekanligi bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Shunday qilib, mehnat munosabatlarini muvofiqlashtirishni ta’minlashga qaratilgan ijtimoiy sherikchilikni amalga oshirish uchun mamlakatimizda yetarli huquqiy baza yaratilgan.

O‘zbekistonda mustaqil davlatchilikning jahon andozalariga mos, eng ilg‘or tajribalar asosidagi zamonaviy usullar joriy qilinganligining o‘zi inson huquqlari va erkinliklarini ta’minlash negizida mamlakatimizda fuqarolik jamiyatining demokratik tamoyillarini chuqurlashtirishda katta ishlar qilinayotganligidan dalolatdir.

Rasmiy statistikaga ko‘ra, yurtimizda ishsizlar soni 1 million 300 ming nafarni tashkil qiladi. Bu yil yana 2 million 400 ming aholi mehnat bozoriga kirib keladi (“Bandlik va Tadbirkorlik sohalaridagi takliflar muhokama qilindi”. “Yangi O‘zbekiston” gazetasi, 2024-yil 9-yanvar). Shulardan kelib chiqib, sifatli va yuqori daromadli ish o‘rinlari hisobiga 2024-yilda 5 million aholining bandligini ta’minlash maqsad qilingan. Jumladan, xizmatlar sohasida 2,5 million, qishloq xo‘jaligida 2,1 million, investitsiya loyihalari va sanoatda 250 ming, qurilishda 140 ming ish joyi yaratish imkoniyati mavjud.

Shuningdek, Prezidentimiz, Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo‘mondoni Shavkat Mirziyoyev: “Bugungi kunda Yangi O‘zbekistonda inson qadri ulug‘lanadigan adolatli, erkin va obod jamiyat, xalqparvar davlat, farofon hayot barpo etishga qaratilgan islohotlarimiz jadeid bobolarimizning ezgu g‘oya va dasturlariga har jihatdan uyg‘un va hamohangdir”, - degan fikrlari ayni muddaodir (“Jadidlar: Milliy o‘zlik, istiqlol va davlatchilik g‘oyalari” mavzusidagi xalqaro konferensiya ishtirokchilariga ma’ruzasidan “Yangi O‘zbekiston” gazetasi, 2023-yil 12-dekabr).

Prezidentimizning 2025-yil 23-sentabr kuni BMT Bosh Assambleyasida ilgari surgan tashabbusi haqiqatga aylandi. Aynan Toshkentda 2025-yil 26-27-sentabr kunlari o`tgan xalqaro ekspertlar forumi O`zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning BMT minbaridan turib e’lon qilgan tashabbusini amalda ro`yobga chiqardi. Islomning insonparvarlik mohiyatini asrash va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirishga qaratilgan mazkur tadbir IRCICA, ICESCO, TURKSOY, Islom olami yushmasi, Oksford universiteti hamda boshqa nufuzli tashkilotlardan 20 dan ortiq davlat vakillarini birlashtirdi.

Islom olami uyushmasi konferensiyalar va tadbirlar direktori Aladvaniy Shaker Saloh ta’kidlaganidek, “O‘zbekistondagi Islom sivilizatsiyasi markazi Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusining bevosita samarasi bo`lib, bugun u nafaqat O‘zbekiston, balki butun islom olami uchun bebaho meros va ilmiy-ma’naviy maydon vazifasini bajarmoqda”[3].

Darhaqiqat, yurtimizda bugungi kunda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar zamirida insonparvarlik, oilaparvarlik va vatanparvarlik g‘oyalari turubdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoev Sh.M. “Ma’naviyat hayotimizda yangi kuch, yangi harakatga aylanishi kerak” nutqi// “Xalq so‘zi” gazetasi, 2022-yil 23-dekabr
2. Mirziyoev Sh.M. “Yangi O‘zbekiston strategiyasi” -T.: O‘zbekiston, 2021-yil. – 441-b.
3. “Bandlik va Tadbirkorlik sohalaridagi takliflar muhokama qilindi”// “Yangi O‘zbekiston” gazetasi, 2024-yil 9-yanvar
4. “Jadidlar: Milliy o‘zlik, istiqlol va davlatchilik g‘oyalari” mavzusidagi xalqaro konferensiya ishtirokchilariga ma’ruzasidan// “Yangi O‘zbekiston” gazetasi, 2023-yil 12-dekabr
5. Islom sivilizatsiyasi Markazi rasmiy vebsayti: https://cisc.uz/ky/news-item/618/

SCIENCE & EDUCATION IN THE 21ST CENTURY